Вправи та завдання до теми:

Завдання 1. *З'ясуйте, до якого функціонального стилю української літературної мови належать подані зразки текстів.*

Науковий стиль:

За християнської доби звертання до сонця та інших джерел світла замінено було звертанням до різних святих угодників, яким дана була згори, за житієм, благодать зцілення відомих хвороб, або ж на яких, з тих чи інших причин, народна фантазія перенесла відповідні властивості бога Сонця й Вогню. В Канівському ж повіті, між іншим, записано "знахарську молитву", щоденне читання якої береже від захворювання на будь-яку взагалі хворобу: "Їхав святий Юрій на золотому коні з золотим шостом, з золотим хрестом. Зустрічає Божу Матір з Сіянської гори, з святої землі. "Куди ти, святий Юрію?" – "Їду до народженного, молитвяного раба Божого (ім'я – рек) виганяють оцим шостом і святим хрестом хворобу (таку–от) в очерета, в болота, де у дзвони не дзвонять, де люде не ходять, де звірі не бродять, де голоса не чуть, де півні не поють, де сонце не світить ..." – "Іди, святий Юрію, людям хрещеним помагай та усяку хворобу виганяй, і Я тобі буду в допомозі. Амінь"

(Г. Булашев).

Розмовно-побутовий стиль:

- Най вас пан Біг хоронить від такої слабости, від злих язиків і облесливих людей, бо що не зробить клята хвороба, то доконає людська підлість і язичок гострий...
- То вже будьте здорові, - вела далі, - бо йду, бо треба йти додому та й щось робити, бо від того лежані аж боки облізли.
- Та кажете правду, - мовив лікар, - але лікування – то є лікування, воно щось такой дає; дає вам, дає і нам – і обом користь: ви виписуєтесь майже зовсім здорова, а ми теж щось маємо і не сидимо без роботи, як ті нещасні, що далеко за горбом (М.Кедик).

Публіцистичний стиль:

Дари Діоніса в руках Гіппократа. Стародавні мали рацію! Вино й здоров'я, вино та зцілення. Чи сумісні насправді ці, як на перший погляд, полярні поняття? Здавалося б, ні. Навіть категорично! Але не поспішаймо.

Звісно (й це не таємниця), що традиційна мораль й офіційна медицина завжди вбачали у вині причини морального й тілесного розтління людини, розвитку численних її недуг. Наука з давніх давен знала, що алкогольні напої, до яких належить і вино, в

надмірних дозах руйнують здоров'я, погіршують і скорочують життя. Тобто людським досвідом і медичною практикою з'ясовано, що вино, як і кожен алкогольний напій, - ворог людської моралі, фізичного та духовного здоров'я.

Усе це, безперечно, так. Але офіційна "ідеологія" виняткової шкідливості вина не така вже й бездоганна. Багатотисячолітня історія, впродовж якої людина пізнавала цей напій, зокрема вино, виготовлене з виноградних плодів, засвідчує не лише шкідливі, але й корисні для його здоров'я властивості (С.Геник).

Науковий стиль:

Актуальні проблеми сучасної морфології розглядаються в світлі історичного та індивідуального розвитку організмів. Підхід до досліджень з позицій філо- і онтогенезу має суттєве значення для розуміння морфо-функціональних особливостей формування тканинних і органних структур. Еволюційний підхід особливо доцільний при вивченні тих систем, які реалізують і координують основні процеси життєдіяльності організму і здійснюють реакції пристосування до умов існування. Чільне місце в підтриманні гомеостазу належить нирці (Л.Ковальчук).

Конфесійний стиль:

Блаженні справедливі

Блажен муж, що за порадою несправедливих не ходить, і не стоїть на дорозі грішних, і не сидить на сидінні злоріків, та в Законі Господнім його насолода, і про Закон його вдень та вночі він роздумує!

І він буде, як дерево, над водним потоком посаджене, що родить свій плід своєчасно, і що листя не в'яне його, - і все, що він чинить – щаститься йому!

Не так ті безбожні, - вони як полова, що вітер її розвіває!

Ось тому то не встоять безбожні на суді, ані грішники у зборі праведних, - дорогу бо праведних знає Господь, а дорога безбожних загине! (Псалом 1).

Художній стиль:

Татове слово. Чи завжди воно в пошані серед сучасних дітей? Не будемо кривити душею: у багатьох родинах воно перестало бути авторитетом, оскільки сьогодні практично знівельовано традиційний інститут главенства, котрим протягом століть послуговувалася сімейна етнопедагогіка. Вольові, не завжди продумані поступки так званого "демократизму і вседозволеності" орієнтуються на масову культуру, залишаючи на обочинах, а нерідко і піддаючи остракізму традиційні форми моралі. Їх штучне нівелювання поруйнувало витворені національні цінності, і суспільний організм

залишився без “духовних вітрил”; не важко здогадатися, куди однесе човна стихійна круговерть; зрештою, ми вже опинилися в такій ситуації. Щоб виборсатися з моральної пучини, мусимо підняти вітрила і прислухатись до слова, мовленого з батькових вуст (В. Скуратівський).

Офіційно-діловий стиль:

11 січня 1913 р. 29.XII. 912

Київ

Високоповажний і дорогий

Іване Семеновичу!

Щиро поздоровляю Вас з наступаючим Новим роком, бажаю Вам здоров’я й усього найкращого! Дякую сердечно за пам’ять про мене та за передані книжки, які я вже прочитав і якось перешлю Вам. Тішить мене, що Ви все працюєте, і цікавить дуже Ваша граматика. А от я не можу нічого робити, третій місяць лежу в клініці, я тяжко слабую вже ½ року.

Бувайте здорові!

Ваш щирий М.Коцюбинський

(Лист М.Коцюбинського

до Івана Нечуя-Левицького)

Завдання 2. *Знайдіть помилки у словосполученнях, виправте їх. Доведіть правильність виправлень.*

Моя автобіографія – автобіографія (слово «моя» є зайвим, оскільки автобіографія передбачає написання саме своєї біографії, це є тавтологія);

саме найдоцільніше слово – найбільш доцільне слово/найдоцільніше слово (слово «саме» є зайвим);

взаємно допомагати один одному – допомагати один-одному («взаємно» буде зайвим, оскільки в словосполученні вже вказано «один-одному», що і означає «взаємно»);

у січні місяці 2006 року – у січні 2006 року (слово «місяці» є зайвим, оскільки зрозуміло, що січень є місяцем);

зобразити образ – зобразити (слово «образ» непотрібне, оскільки це є тавтологія);

за чотири години часу – за чотири години (слово «часу» не потрібне, бо з контексту зрозуміло, що мова йде про відрізок часу);

відтворити у своїх творах – відтворити у своїй праці/виробі (замінюємо слово для уникнення тавтології);

вільна вакансія – вакансія (слово «вакансія» означає вільне робоче місце, тому слово «вільна» не потрібне);

мій власний погляд – мій погляд (не потрібно уточнювати «власний», оскільки це зрозуміло з контексту. Мій погляд не може бути чужим, тому «власний» не потрібно вживати);

адреса місця проживання – домашня адреса або адреса(зворот тавтологічний, бо адреса і є місцем проживання).

моя особиста справа – моя справа (також тавтологічний зворот і «особиста» вже не потрібно).

Завдання 3. *Доберіть з дужок потрібну форму слова для утворення словосполучення. Вибір обгрунтуйте.*

Працює щосереди – позначення повторюваної дії, тому краще вжити «щосереди»;

вищий за мене – оскільки це порівняння, використовуємо «за»;

робота дослідна – оскільки ми досліджуємо питання;

написати листа – бо у ролі додатка до дієслова «написати» потрібно вживати форму родового відмінка однини іменника «лист»;

купити цукор – бо у ролі додатка до дієслова «купити» потрібно вживати форму родового відмінка однини іменника «цукор»;

біль сильний – бо слово «біль» чоловічого роду;

лікарка Петрова – бо мова йде про жінку, тож обираємо фемінітив.

Завдання 4. *Висловіть у тезах свою думку про здоров'я у фізичному, духовному, моральному, соціальному, економічному аспектах, зважаючи на слова Арістотеля*:
„Немає товариша, рівного здоров'ю, немає ворога, рівного хворобі".

Здоров'я – це найцінніший актив у житті кожної людини, і воно важливе у всіх аспектах нашого існування, від фізичного до економічного. Слова Арістотеля, «Немає товариша, рівного здоров'ю, немає ворога, рівного хворобі» мають глибокий зміст і відображають важливість здоров'я у різних сферах нашого життя.

Здоров'я фізичного тіла – це основа для активного та насиченого життя. Воно дозволяє нам виконувати повсякденні справи, насолоджуватися фізичними задоволеннями і досягати своїх цілей у різних сферах.

Здоров'я душі і розуму також надзвичайно важливе. Люди здатні досягати духовного спокою та гармонії, коли їх фізичне здоров'я збережене. Здорова душа і розум сприяють розвитку внутрішньої мудрості і самопізнанню.

Здоров'я пов'язане з нашими моральними цінностями. Здорова людина зазвичай має більше можливостей для доброчесних дій і допомоги іншим.

Завдання 5*. Запишіть подані дати усіма можливими в офіційно-діловому стилі способами, поясніть, коли кожен із способів доцільніше використовувати.*

Перше березня тисяча дев’ятсот дев’яносто дев’ятого року:

01.03.1999 – Цей спосіб запису дати (число.місяць.рік) є найбільш поширеним і зручним для більшості офіційних і ділових документів. Він підходить для використання у текстах, де потрібна чітка і компактна інформація про дату. До прикладу, у «шапці» документу або наприкінці документу, у місці підпису.

1999-03-01 – Ця форма (рік-місяць-день) є стандартним форматом для запису дати в багатьох офіційних документах, особливо в міжнародних стандартах і базах даних. Вона є менш формальною, аніж формат з арабськими цифрами і крапками, але все ще використовується в офіційних контекстах.

1 березня 1999 року – Цей формат, з включенням словесного опису місяця і слова «року», може бути використаний у більш урочистих документах або в офіційних текстах для надання даті додаткового статусу.

двадцять п’яте вересня тисяча дев’ятсот дев’яносто сьомого року (пояснення є такими ж, як до попередньої дати):

25.09.1997;

1997-09-25;

25 березня 1997 року.

Запитання та завдання для самоконтролю:

1. ***Що таке мовний стиль?***

Мовний стиль - це специфічний спосіб використання мови, який визначається різними факторами, такими як ситуація спілкування, аудиторія, мета комунікації, соціальний контекст і тематика. Він включає в себе різноманітні мовні прийоми, вирази, лексику, граматичні конструкції та інші засоби мови, які використовуються для досягнення певного комунікативного ефекту.

2. ***Як можна окреслити особливості становлення функціональних стилів української літературної мови?***

Становлення функціональних стилів української літературної мови є результатом історичного, культурного і лінгвістичного розвитку.

Історичні витоки: Становлення функціональних стилів української мови відображається у різних історичних етапах розвитку країни.

Вплив інших мов: Українська літературна мова завжди була під впливом інших мов, зокрема, латиниці, польської, російської та німецької.

Культурний контекст: Формування функціональних стилів української мови також мають вплив культурними та релігійними подіями.

Розвиток національної ідентичності: Формування функціональних стилів сприяло утвердженню української національної ідентичності.

3. Які ви знаєте різновиди наукового стилю?

Виділяють три різновиди (під стилі) наукового стилю:

- власне-науковий;
- науково-навчальний;
- науково-популярний.

4. Яке місце посідають електронні засоби масової інформації в процесі розвитку української літературної мови?

Електронні засоби масової інформації відіграють значущу роль у процесі розвитку української літературної мови. Електронні медіа дозволяють широкому колу людей отримувати доступ до літературних текстів, навіть якщо вони не мають доступу до друкованих видань. Автори можуть публікувати свої твори в електронному форматі на веб-сайтах, блогах або в соціальних медіа. Електронні засоби масової інформації також впливають на розвиток української літературної мови, включаючи нові лексичні одиниці, фразеологізми та мовні конструкції, які виникають у зв'язку з технологічними змінами та мовною культурою інтернету. Електронні ресурси дозволяють зберігати та архівувати класичні літературні твори, забезпечуючи їх доступність для потомків і дослідників.

5. Які жанри художнього стилю ви знаєте?

За родами й жанрами літератури художній стиль поділяється на підстилі, які мають свої особливості мовної організації тексту:

- епічні (прозові: епопея, казка, роман, повість, байка, оповідання, новела, художні мемуари, нарис);
- ліричні (поезія, поема, балада, пісня, гімн, елегія. епіграма);
- драматичні (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль);
- комбіновані (ліро-епічний твір, ода, художня публіцистика, драма-феєрія, усмішка).

6. Як впливає розмовний стиль на сучасну українську літературну мову?

Розмовний стиль вносить нові слова, фрази та вирази в літературну мову. Він відображає культурні та соціальні особливості спілкування. Він може відображати зміни у суспільних нормах та цінностях. У цілому розмовний стиль несе з собою живу, життєву мову, яка відображає сучасний стан мови та спілкування в українському суспільстві. Він збагачує літературну мову новими виразами та виразними засобами виразності, однак потребує вимог до збереження мовного стандарту та якості комунікації, особливо в публічних та професійних контекстах.

7. Які сфери використання офіційно-ділового стилю у XXI ст.?

- Державна та публічна адміністрація;
- Компанії та корпорації;
- Юридична сфера;
- Навчання і наука;
- Міжнародні відносини та інші.

8. Пояснити поняття "термін", "терміноелемент", "термінологія", "термінознавство".

Термін – це слово або вираз, який має спеціалізоване значення в певній галузі знань, професії, науки або технічної діяльності. Терміни зазвичай використовуються для точного і однозначного вираження понять і концепцій у відповідній сфері.

Терміноелемент – це частина слова або виразу, яка має спеціалізоване значення і може бути використана для створення нових термінів або словникових слів.

Термінологія - це система термінів і терміноелементів, яка характеризується певною галуззю знань, дисципліною або професією.

Термінознавство - це наукова дисципліна, яка вивчає терміни та терміноелементи, їх структуру, походження, використання та функції у різних галузях знань.

9. Яке місце посідають епістолярний, ораторський, конфесійний стилі у традиційній класифікації. Чи є підстави виділяти ці стилі?

В сучасній класифікації стилів вони можуть визначатися як підстилі, враховуючи, що літературні тексти можуть включати різні стилістичні елементи і риси залежно від жанру і специфіки авторського підходу. Тому є підстави виділяти їх окремо через їх специфічні особливості, які вирізняють їх серед інших стилей.